

Neatkarīga nozares profesionāļa/eksperta recenzija par sabiedriskā pasūtījuma izpildi

NOVĒRTĒJUMA ANKETA

Recenzents: Jānis Juzefovičs, PhD, Rīgas Stradiņa universitātes vadošais pētnieks

Recenzētais elektroniskais plašsaziņas līdzeklis: Latvijas Televīzija

Recenzētā pārraide/sadaļa: "Lielās nozaru debates", "Partiju līderu debates", ziņu raidījuma speciālizlaidums

Recenzēto satura vienību skaits/ilgums: 5 x 120 min., 1 x 70 min.

Recenzēto satura vienību pārraidīšanas/publicēšanas datums/-i: 04.09., 11.09., 18.09., 25.09 un 30.09.

1. UNIVERSĀLIE KRITĒRIJI

1.1. Satura/projekta atbilstība definētajiem sabiedriskā pasūtījuma uzdevumiem.

Recenzenta vērtējums (atbilst/ daļēji atbilst/ neatbilst):

Atbilst daļēji. Šeit recenzētajos raidījumos nodrošināts žurnālistikas profesionālajiem standartiem atbilstošs plašs informatīvais un analītiskais saturs par 14. Saeimas vēlēšanām. Nepietiekama ir sabiedrības reprezentācija un iesaiste šeit recenzēto raidījumu veidošanā.

1.2. Atbilstība konkrētās pārraides, satura risinājuma definētajam mērķim un uzdevumam.

Recenzenta vērtējums (atbilst/ daļēji atbilst/ neatbilst):

Informācija par recenzēto raidījumu definētajiem mērķiem un uzdevumiem nav pieejama.

1.3. Vai projektam ir ilgspējīgs efekts, tostarp žurnālistikas un mediju profesionālās kvalitātes uzlabošanā.

Recenzenta vērtējums (atbilst/ daļēji atbilst/ neatbilst):

Atbilst daļēji. Laba ir iedibinātā tradīcija Latvijas Radio nodrošināt Latvijas Televīzijas priekšvēlēšanu diskusijās izskanējušo apgalvojumu faktu pārbaudi. Šo praksi citus gadus ieteicams attīstīt tālāk. Kopumā maz izmantotas jaunas, radošas, eksperimentālas pieejas, risinājumi.

1.4. Satura pieejamības nodrošināšana daudzveidīgās satura izplatīšanas platformās un potenciālā sasniedzamā auditorija (atbilstoši definētajam, pieejamajiem datiem utt.).

Recenzenta vērtējums (atbilst/ daļēji atbilst/ neatbilst):

Satura pieejamības nodrošināšana daudzveidīgās satura izplatīšanas platformās: Atbilst. Nav pieejami dati par sasniegto auditoriju.

1.5. Satura atbilstība žurnālistikas ētikas un profesionālajiem standartiem, viedokļu daudzveidības nodrošināšana (atbilstoši žanra specifikai).

Recenzenta vērtējums (atbilst/ daļēji atbilst/ neatbilst):

Atbilst. Recenzētie raidījumi atbilst žurnālistikas ētikas un profesionālajiem standartiem, tajos nodrošināta viedokļu daudzveidība.

2. SPECIĀLIE KRITĒRIJI FORMĀTA NOVĒRTĒŠANAI

2.1. Formas kritēriji (atbilstība formātam, scenārija dramaturģijas kvalitāte, vēstījuma dinamika, režijas kvalitāte, mūzikas izmantošanas prasmes, subtitru kvalitāte).

Raidījumi veidoti saskaņā ar diskusijas formāta konvencijām. Diskusijas gan bija veidotas vizuāli neizteiksmīgas: režija nebija veidota tā, lai parādītu konfrontāciju, konfliktu diskusijas dalībnieku vidū, tostarp reaģētu uz diskusijas dalībnieku neverbālo komunikāciju.

2.2. Satura kritēriji (satura veidošanā iesaistītā personāla darba kvalitāte, satura vērtība un oriģinalitāte, satura neitralitāte un sabalansētība virsrakstos, lidos, vizuālajos risinājumos, valodas lietojums, informācijas avotu atlase un izmantojums, vēstījuma uztveramības kvalitāte, konteksta saprotamība).

Atzinīgi vērtējama A.Bērtules prasme uzmanīgi klausīties atbildē, lai pārliecinātos, vai tā sniegta pēc būtības. A.Bērtulei raksturīgs aktīvs diskusijas moderācijas stils, lai gan bieži tas ir visai pašmērķīgs. Viņa pamatā pārfrāzē diskusijas dalībnieku sniegtās atbildes, mazāk uzdod papildu jautājumus, kas balstīti raidījuma vadītājas fona zināšanās un izpratnē par tematu. Moderācijas tonis ir prasīgs, kritisks, bet bieži drīzāk formāls, jo padziļinātu iztaujāšanu neļauj ne tikai formāta uzbūve, bet arī raidījuma vadītājas ekspertīzes trūkums. Citādāk ir ar otru raidījuma vadītāju J.Domburu. Lai gan viņš pirms raidījuma ierasti veic rūpīgu temata izpēti un ilgstošajā žurnālistikas pieredzē ir uzkrājis fona zināšanas un izpratni par politiskajiem un ekonomiskajiem procesiem, kā to redzējām viņa intervijās ar politisko partiju līderiem un premjera amata kandidātiem, šeit raidījuma formāts neļāva šo ekspertīzi izmantot. Lielāks varēja būt raidījuma redaktoru ieguldījums, pirms raidījuma nodrošinot moderatorus ar izvērstu dosjē par diskusijas dalībniekiem un tematiem.

Raidījumam izvēlētais formāts – liels dalībnieku skaits un plaši, vispārīgi definēti, saturiski ietilpīgi temati – neļāva attīstīt pilnvērtīgu, kvalitatīvu, jēgpilnu diskusiju. Tagad redzējām tematiski visai haotisku, sadrumstalotu, vāji strukturētu diskusiju, kurai bija grūti izsekot līdzi. Bija dažos teikumos formulēti, virspusēji politīķu vēstījumi, maz padziļinātas diskusijas.

Moderatoriem vajadzēja aktīvāk darboties, organizējot diskusiju atbilstoši sākotnēji definētajam tematam un jautājumiem, paturot kontroli par diskusijas tematiskā rāmja definēšanu un neļaujot dalībniekiem pārdefinēt dienaskārtību. Uzteicama ir moderatoru prakse nodrošināt visiem dalībniekiem vienādas iespējas ņemt vārdu, lai gan dažkārt tik un tā dominēja skaļākie runātāji. Tāpat moderatori rūpējās par to, lai tiktu nodrošināta atbildes sniegšana uz kritiku.

2.3. Satura sagatavošanā iesaistītā personāla (žurnālisti, operatori, programmu vadītāji, moderatoru, ilustrāciju autori utt.), kā arī sociālo mediju platformu redaktoru un autoru kompetence un profesionalitāte, atbilstība profesionālajiem standartiem.

Skat 2.2. sadaļu.

REKOMENDĀCIJAS

3.1. Vai sabiedriskā pasūtījuma ietvaros būtu jāturpina šāda satura nodrošināšana arī nākotnē?

Sabiedriskā pasūtījuma ietvaros ieteicams turpināt šāda satura nodrošināšanu arī nākotnē, pilnveidojot raidījuma formātu un raidījuma veidotāju sniegumu atbilstoši šeit sniegtajam raidījuma novērtējumam.

3.2. Vai projekta realizēšanai būtu nepieciešami kādi profesionālie redakcionālās prakses un satura uzlabojumi? Ja jā, kādi?

Ieteicams samazināt diskusijā apspriežamo tematu skaitu, definējot tikai pašus nozīmīgākos sabiedriskās dienaskārtības jautājumus. Definēt tematus šaurāk, konkrētāk, izvairoties no plašiem, vispārīgiem tematu formulējumiem, diviem un vairāk jautājumiem vienlaikus. Iespējams, var vispār atteikties no tradicionālā nozaru dalījuma un tā vietā definēt stratēģiskos starpnozaru jautājumus.

Samazināt diskusijas dalībnieku skaitu, nodrošinot līdzvērtīgas iespējas vēlēšanās startējošajiem politiskajiem spēkiem piedalīties priekšvēlēšanu saturā nevis katrā raidījuma epizodē, bet raidījuma ciklā kopumā.

Nodrošināt sabiedrības pārstāvniecību raidījumā. Ideālā gadījumā tā būtu studijas auditorija. To, ka šāds formāts labi darbojas, redzējām sabiedrisko mediju priekšvēlēšanu diskusijās, kas bija veidotas jauniešu (16.septembra Latvijas Radio 5 “Saeimas spēle” un 27.septembra LTV diskusija platformā “16+”) un diasporas (17.septembra LTV diskusija) auditorijai. Šajos raidījumos bija iekļautas pilsoņu balsis: redzējām labi formulētus, argumentētus sabiedrības pārstāvju jautājumus, diskusijas dalībnieku atbildes tika konfrontētas ar cilvēku ikdienas dzīves pieredzi. Abos gadījumos studijas auditorijas loma pat varēja būt nozīmīgāka. Tāpat var izmantot citas interaktivitātes iespējas (piemēram, aicinājumu skatītājiem iesūtīt jautājumus pirms raidījuma). Tagad sabiedrībai tika ierādīta vien politiskā procesa vērotāja no malas, nevis aktīva līdzdalībnieka loma. Labs piemērs, kā nodrošināt pilsoniskās sabiedrības pārstāvniecību priekšvēlēšanu diskusijās, bija 4.septembra raidījumā iekļautais nevalstiskās organizācijas “Apeiron” jautājums par sociālajiem pabalstiem cilvēkiem ar invaliditāti.

Nodrošināt novērtējumu un faktu pārbaudi diskusijas dalībnieku paustajiem vēstījumiem. Tagad šāds novērtējums un faktu pārbaude bija tik daudz cik paši diskusijas dalībnieki savstarpēji reaģēja uz politisko konkurentu pausto, bet tā bija maz, jo dalībnieki vairāk orientējās uz pašpozicionēšanos, nevis refleksiju uz citu dalībnieku pausto. Turklāt tas tad paliek “vārds pret vārdu” līmenī. Arī raidījuma

vadītāji maz nodrošināja novērtējumu un faktu pārbaudi – to īsti nemaz neļāva darīt raidījuma formāts.

Citkārt ieteicams veidot ekspertu, tostarp nevalstiskā sektora pārstāvju, paneli raidījuma laikā vai pēc tā ar mērķi novērtēt, analizēt politiķu vēstījumus. 30.septembra noslēdzošajā diskusijā bija ekspertu panelis pirms raidījuma – tas labi “iesildīja” vēlāk sekojošo politiķu diskusiju un nodrošināja kontekstuālo informāciju tai. Bija koncentrētas, vizuāli saistošas partiju vizītkartes, zinoši eksperti – aizraujoši runātāji, lai gan pats “runājošo galvu” formāts grūti noturēja uzmanību stundas garumā. Šāds ekspertu panelis būtu bijis nepieciešams arī pēc diskusijas. Šāda prakse Latvijas Televīzijā iepriekšējās vēlēšanās ir bijusi, bet šoreiz, diemžēl, bija atmesta. Labs piemērs ir raidījuma “Kas notiek Latvijā?” 21.septembra izlaidumā iekļautā atsaucē uz svētdienas diskusiju par nodokļu politiku – šeit eksperti tika aicināti sniegt novērtējumu politiķu vēstījumiem. Šāds paņēmieni varēja tikt izmantots aktīvāk.

Tāpat ieteicams veikt faktu pārbaudi pēc raidījuma. Labs piemērs ir 12.septembra Latvijas Radio 1 “Re:Check” izlaidums, kurā tika nodrošināta faktu pārbaude 4.septembra LTV1 diskusijai par veselības aprūpi un sociālo politiku un 19.septembra “Re:Check” izlaidums par 11.septembra LTV1 diskusiju par izglītību, kultūru un sabiedrības saliedētību. Nav skaidrs, kāpēc šāda faktu pārbaude netika nodrošināt arī citām šī cikla diskusijām. Tāpat LTV1 diskusijas laikā trūka norādes par to, ka vēlāk faktu pārbaude būs pieejama Latvijas Radio saturā. Tas signalizē, ka nepilnīga ir sadarbība starp abiem sabiedriskajiem medijiem.

3.3. Papildu secinājumi un rekomendācijas.

Līdzās ierastajiem priekšvēlēšanu satura formātiem ieteicams attīstīt jaunus, darboties radoši, eksperimentāli. Labs piemērs bija raidījumā “Aizliegtais paņēmieni” izmantotā nekonvencionālā pieeja priekšvēlēšanu satura veidošanā. Tāpat radoši, oriģināli strādāja sabiedrisko mediju jauniešu auditorijai domātā priekšvēlēšanu satura veidotāji: Latvijas Radio 5 un platforma “16+”. Vairāk radošuma bija arī noslēdzošajās 26.septembra līderu debatēs krievu valodā.

J.Dombura veidotās intervijas ar politisko spēku līderiem un premjera amata kandidātiem bija žurnālistiski augstvērtīgas: šeit bija kritisks, prasīgs sarunas tonis, rūpīgs sagatavošanās darbs pirms raidījuma, ilgstoši uzkrātas fona zināšanas, vērtējoši spriedumi, padziļināta saruna, aizraujoša skatīšanās pieredze. Citkārt ieteicams šādu saturu pozicionēt augstāk LTV1 programmas izkārtojumā. Tagad tas tika pozicionēts kā LSM oriģinālsatura atkārtojums, lai gan ir uzskatāms par žurnālistiski vērtīgāko piedāvājumu kopējā LTV1 priekšvēlēšanu satura portfelī un nepelnīti tika izstumts ārpus *prime-time*.